

СИЛАБУС (SYLLABUS)

навчальної дисципліни

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЦЕРКОВНО -КАНОНІЧНОГО
ПРАВА**

Current Issues of Church and Canon Law

Спеціальність: Право/Law

Освітня програма: Правознавство та правозахисна діяльність

Law and Human Rights Activities

Освітній ступінь: магістр /*master*

ПРОФІЛЬ ВИКЛАДАЧА/ЛЕКТОРА

ПІБ	Бедь Віктор Васильович
Посада/науковий ступінь/ вчене звання	Професор, доктор юридичних наук, доктор богословських наук
Електронна пошта	aa_u_2006@ukr.net
Консультації	Відповідно до графіку індивідуальних консультацій

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна характеристика	Форма навчання	денна\заочна	
	Мова викладання	українська	
	Курс / семестр	2/3	
	Кількість годин	90	
	Кількість кредитів	3	
	Лекції (Л)	Л	20
практичні заняття (П)	П	10	
самостійна робота (С)	С	60	
Анотація	Дисципліна «Актуальні питання церковно-канонічного права» спрямована на формування у здобувачів другого (магістерського) рівня поглиблених теоретичних знань і практичних компетентностей щодо правового регулювання діяльності релігійних організацій та взаємодії держави і церкви. Курс охоплює основи канонічного права, організаційно-правову структуру церковних спільнот, їхні права та обов'язки, а також актуальні проблеми юрисдикції та самоврядування церковних структур в Україні та у міжнародному контексті. Особлива увага приділяється аналізу сучасних викликів у сфері релігійних відносин, взаємозв'язку канонічного та державного права, судової та адміністративної практики щодо релігійних організацій, а також дотриманню етичних і правових стандартів у сфері релігійного регулювання. Вивчення дисципліни забезпечує здобуття здатності самостійно аналізувати сучасні проблеми церковно-канонічного права, формувати обґрунтовані правові позиції, а також застосовувати отримані знання у професійній, науковій та правозахисній діяльності.		
Формат навчання	Очна (offline) / Заочна (extramural)		
Методи та техніки навчання	Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій: лекції (оглядова, тематична, проблемна, лекція-візуалізація); семінарські / практичні / (презентація, дискусія, «мозковий штурм»), тестування / ситуаційний аналіз / розрахунково-аналітичні завдання); індивідуальні консультації; робота в малих групах тощо. Використовуються інтерактивні онлайн-платформи, дистанційні тести, електронні форуми для обговорень та спільної роботи над проектами.		

Очікувані результати навчання	Після завершення вивчення дисципліни здобувач вищої освіти здатний: - Демонструвати поглиблені знання основних принципів церковно-канонічного права, структури церковних організацій та їх правового статусу в Україні та світі. - Розуміти взаємозв'язок між канонічними нормами та світським законодавством, міжнародними стандартами свободи совісті та релігії. - Аналізувати актуальні проблеми сучасного церковно-канонічного права, конфлікти юрисдикцій, питання автономії та самоврядування церковних структур. - Застосовувати знання для вирішення практичних завдань у сфері регулювання діяльності релігійних організацій, взаємодії держави і церкви. - Критично оцінювати судову та адміністративну практику щодо релігійних спільнот, визначати законні межі їх діяльності. - Формувати обґрунтовані правові позиції у питаннях церковно-канонічного права, зокрема щодо прав та обов'язків релігійних організацій та їх членів. - Дотримуватися етичних принципів у професійній діяльності, пов'язаній із релігійними спільнотами та релігійним правом. - Оцінювати тенденції розвитку церковно-канонічного права в національному та міжнародному контексті. - Приймати самостійні рішення у складних та нетипових правових ситуаціях, пов'язаних із регулюванням релігійних відносин. - Здійснювати науково-практичний аналіз проблем сучасного церковно-канонічного права та готувати пропозиції щодо вдосконалення нормативного регулювання.
СТРУКТУРА КУРСУ	

Модуль 1. Методологія та глобальні виклики канонічного права (10 год)

1. Сучасна парадигма канонічного права. Канонічне право як об'єкт наукового правового аналізу. Взаємодія з міжнародним правом та стандартами ЄС. (2 год)
2. Проблеми суб'єктності та правосуб'єктності. Релігійна організація як юридична особа приватного чи публічного права: порівняльний аналіз (Україна vs країни ЄС). (2 год)
3. Конфлікти юрисдикцій та церковна автономія. Канонічні та правові аспекти автокефалії, автономії та ставропігії. Юридичне значення Томосу. (2 год)
4. Правовий статус Ватикану та Святого Престолу. Міжнародна правосуб'єктність та особливості Конкордатного права. (2 год)
5. Трансформація церковно-державних відносин. Моделі релігійного плюралізму та межі державного втручання в "Internal affairs" (внутрішні справи) громад. (2 год)

Модуль 2. Актуальні правові спори та прикладна каноністика (10 год)

6. Майнові та земельні відносини. Правовий режим сакральних об'єктів, пам'яток архітектури та особливості реституції церковного майна. (2 год)
7. Процесуальні аспекти міжконфесійних спорів. Алгоритм зміни конфесійної належності (переходи громад): юридичні пастки та судова практика. (2 год)
8. Церковна юстиція vs Світське правосуддя. Межі визнання рішень церковних судів (дисциплінарних, майнових) державними органами. (2 год)
9. Військове капеланство та гуманітарне право. Правовий статус капеланів у ЗСУ: колізії між статусом військовослужбовця та священнослужителя. (2 год)

Обмеження діяльності релігійних організацій. Національна безпека vs Свобода совісті: юридичний аналіз заборони чи обмеження структур із центрами в країні-агресорі. (2 год)

Практичні та семінарські заняття (10 годин)

1. Аналіз практики ЄСПЛ та ВС. Розгляд ключових кейсів щодо порушення автономії релігійних громад (ст. 9 Конвенції). (2 год)
 2. Legal Opinion (Юридичний висновок). Підготовка висновку щодо можливості реєстрації статуту з нетиповою структурою управління. (2 год)
 3. Медіація у міжконфесійних конфліктах. Моделювання переговорного процесу щодо спільного використання культової споруди. (2 год)
 4. Релігійна експертиза. Практикум з проведення експертизи статутних документів на предмет прихованої афілійованості. (2 год)
- Мoot Court (Імітаційний процес). Судовий спір щодо визнання незаконним рішення загальних зборів релігійної громади. (2 год)

Самостійна робота студента (90 годин)

Вид діяльності	Години
Критичний аналіз законодавчих ініціатив щодо обмеження релігійних організацій, пов'язаних із країною-агресором	15
Порівняльне дослідження статусів капеланів у країнах НАТО та Україні.	15
Аналіз судових рішень щодо захисту «права на сповідь» у кримінальному процесі.	10
Розробка проекту змін до ЗУ «Про свободу совісті» щодо спрощення реєстраційних процедур	10
Підготовка до іспиту та опрацювання канонічних кодексів	10

**ДІАГНОСТИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ**

Форми контролю	Форма поточного контролю	Поточний контроль передбачає перевірку та оцінку рівня підготовки студента за визначеною темою (в тому числі і самостійної роботи). Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю (в тому числі у вигляді виконання тестових завдань/вирішення задач), виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, доповідей та презентацій, есе, захисту реферату тощо.

	Форма модульного контролю	Модульний контроль є перевіркою та оцінкою рівня підготовки студента за темами одного змістового модулю та передбачає виконання модульної контрольної роботи.				
<i>Результати знань (оцінювання) поточного та модульного контролю фіксуються у відповідності до розподілу балів.</i> <i>Мінімальна сума балів поточного та модульного контролю, що може зараховуватись автоматично при виставленні підсумкової семестрової оцінки – 60.</i> <i>Студент, який за результатами поточного та модульного контролю набрав мінімально необхідну кількість балів, має право:</i> - не складати підсумковий контроль з навчальної дисципліни у формі екзамену (заліку) й отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку. - складати підсумковий контроль з навчальної дисципліни у формі екзамену (заліку) для підвищення своєї оцінки.						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 30%;">Форма підсумкового контролю</td> <td>Іспит (усно/письмово)</td> </tr> </table>					Форма підсумкового контролю	Іспит (усно/письмово)
Форма підсумкового контролю	Іспит (усно/письмово)					
Критерії оцінювання	Оцінювання кожного змістового модулю здійснюється за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за такими видами навчальної діяльності: практичні (семінарські) заняття, самостійна та індивідуальна робота студента, модульна контрольна робота . <i>Розподіл балів між окремими темами змістового модулю та видами навчальної діяльності здійснюється відповідно до структури та обсягу навчального матеріалу, складності завдань і запланованих результатів навчання та є однаковим для всіх здобувачів освіти.</i> Максимальна кількість балів за кожний змістовий модуль становить 100 балів. Підсумковий контроль з дисципліни визначається як середнє арифметичне результатів оцінювання першого та другого змістових модулів.					
Шкала оцінювання студентів (підсумковий контроль)	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою			
			Екзамен (курсний проєкт, практика)	Залік		
	90 - 100	A	відмінно	зараховано		
	82 - 89	B	дуже добре			
	74 - 81	C	добре			
	64 - 73	D	задовільно			
	60 - 63	E	задовільно (достатньо)			
35 - 59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
1 - 34	F	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)			
Політика щодо дедайннів та перескладання	Роботи, подані із порушенням строків без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку відповідно до внутрішніх правил кафедри. Перескладання модулів та контрольних робіт можливе лише за наявності документально підтверджених поважних причин.					
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт заборонене (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використані літературні джерела. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента (плагіат), незалежно від масштабів, є підставою для її незарахування викладачем.					
Політика щодо відвідування	Відвідування занять (лекцій, практичних, семінарських занять курсу) є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік, карантин) навчання може відбуватись в онлайн режимі. Студент зобов'язаний дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.					
Політика щодо зарахування результатів неформальної освіти	Відповідно до Положення про «Неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу Карпатського університету імені Августина Волошина» Доступний за посиланням: https://kau.com.ua/wp-content/uploads/2025/12/Polozhennia_Neformalna-osvita-ZATVERDZhENE-					

	2024.pdf
Інклюзія та доступність	Дисципліна реалізується з урахуванням принципів інклюзії та рівних можливостей. Студенти з особливими освітніми потребами забезпечуються: архітектурною та цифровою доступністю, адаптацією графіку та форм оцінювання, додатковим часом або технічною допомогою, а також психологічною та соціальною підтримкою. Дисципліна забезпечує рівний доступ до навчання та оцінювання для всіх студентів незалежно від фізичних, медичних або сімейних обставин
Інформаційні джерела	1. Сливка С. С. Канонічне право: природний та метакорпоративний порівняльні аспекти: Відкрита лекція. К., 2012. Серія науково-методичних видань «Академія порівняльного правознавства». Випуск 26. 16 с. URL: https://www.academia.edu/35914235/%D0%A1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B0%D0%A1%D0%A1%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D1%82%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%92%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%9A%2012%D0%A1%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%8F%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%26%2016%D1%81 2. Степан Сливка. Правила розвитку канонічно-правового світогляду. Вісник Національного університету "Львівська політехніка. Серія «Юридичні науки», № 2 (38), 2023. с 91-103. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2024/feb/33915/visnik2382023.pdf?utm_source=chatgpt.com 3. Совенко Б. В. Православне канонічне право в світі сучасної юридичної науки. Право. Серія 18. Економіка і право. Випуск 13. 2011 с 86-90. URL: https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0b561463-d89e-43d8-83f3-3e91c155109f/content 4. Бальжик І.А., Тищенко Ю.В. Церковне право : навч.-метод. посібн. / І.А. Бальжик, Ю.В.Тищенко. Одеса : Фенікс, 2020. 43 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2580085b-8eec-4441-af1e-9ba340b19ed1/content 5. Лотоцький О. Конспект лекцій по церковному праву. Вип. 1 Вступні уваги. Загальні джерела церковного права. Видавництво Українського Університету в Празі. Прага, 1923. 94 с. URL: https://diasporiana.org.ua/religiya/lotoczkyj-o-konspekt-lekczij-po-czerkovnomu-pravu-v-ukrayinskomu-universyteti-v-prazi-vyp-1-vstupni-uvagy-zagalni-dzherela-czerkovnogo-prava/

Перелік питань для підготовки до заліку з дисципліни

«Актуальні питання церковно- канонічного права»

Блок 1. Міжнародно-правовий та порівняльний аспект

1. Еволюція концепції «Church Autonomy» у практиці ЄСПЛ: від невтручання до захисту прав індивідуальних членів громади.
2. Порівняльний аналіз моделей державної реєстрації релігійних організацій у країнах ЄС (німецька модель публічно-правових корпорацій vs французький лаїцизм).
3. Юридична сила Конкордатів (угод між державами та Святим Престолом) у системі національного законодавства.
4. Правові аспекти визнання іноземних дипломів про духовну освіту: канонічні вимоги та державні стандарти.
5. Транскордонна діяльність релігійних організацій: правові виклики управління закордонними парафіями в умовах військової міграції.
6. Співвідношення права на самовизначення релігійних громад та принципів територіальної цілісності держав у міжнародному праві.

Блок 2. Юрисдикційні конфлікти та зміна підлеглості

7. Правова природа Томосу про автокефалію як акта, що породжує міжнародні та внутрішньодержавні правові наслідки.
8. Аналіз критеріїв «належності до релігійної громади» (фіксоване членство vs фактична участь) у суперечках про зміну юрисдикції.
9. Юридичні механізми захисту від «рейдерства» релігійних організацій: процесуальні запобіжники у реєстраційних діях.
10. Конфлікт між канонічною заборонаю на перехід в іншу юрисдикцію та конституційним правом на зміну віросповідання.
11. Правовий статус релігійних громад, які опинилися в умовах тимчасової окупації: канонічні та законодавчі наслідки вимушеної зміни підпорядкування.

Блок 3. Майнові, земельні та господарські колізії

12. Правовий режим сакральних об'єктів та об'єктів культурної спадщини: баланс між правом власності держави та правом громади на відправлення культу.
13. Реституція церковного майна: правові перешкоди та міжнародний досвід (справи «Свято-Михайлівська парафія» та інші).
14. Специфіка оподаткування та фінансового звітування релігійних організацій: боротьба з відмиванням коштів vs фінансова автономія Церкви.
15. Юридичні особливості володіння землею релігійними організаціями: проблеми переоформлення права постійного користування.
16. Авторське право в церковній сфері: правовий статус літургійних текстів, іконографії та церковних співів.

Блок 4. Державна безпека та обмеження прав

17. Правові підстави та межі заборони релігійних організацій за мотивом загрози національній безпеці: аналіз практики застосування санкцій.
18. Юридичний механізм перевірки афілійованості релігійних центрів із центрами впливу в державі-агресорі: методологія релігієзнавчої експертизи.
19. Військове капеланство: колізія між канонічною заборонаю священнослужителям на носіння зброї та статусом військовослужбовця.
20. Обмеження прав релігійних діячів-іноземців на в'їзд та здійснення проповідницької діяльності: адміністративний та безпековий аспекти.

Блок 5. Процесуальне та етичне регулювання

21. Таємниця сповіді у системі доказового права: межі імунітету священнослужителя у кримінальних, цивільних та сімейних справах.
22. Визнання рішень церковних судів державними органами (наприклад, у справах про анулювання шлюбу або дисциплінарне звільнення).
23. Медіація як інструмент вирішення міжконфесійних спорів: можливості та обмеження в умовах канонічної безкомпромисності.
24. Етичні стандарти адвоката при представництві інтересів релігійних громад у конфліктних справах.